

Ivana Dobrotová

Uniwersytet im. Palackiego
Ołomuniec

Język polski w świetle nowego programu studiów bakalarskich

1. Rzeczywistość społeczno-polityczno-kulturowo-ekonomiczna, która charakteryzuje lata dziewięćdziesiąte w państwach postkomunistycznych, przynosi ważne zmiany w szerszym kontekście. Niektóre dotyczą małej grupy zainteresowanych, a niektóre prawie całego społeczeństwa. Jedną z najważniejszych – nie tylko w Czechach – jest reforma szkolnictwa. Szukanie odpowiedniego, efektywnego, systemu kształcenia i edukacji, podniesienie poziomu (materialnego i intelektualnego) szkolnictwa na wszystkich szczeblach stały się priorytetem współczesnych rządów wielu państw.

Nowym zjawiskiem w sferze szkolnictwa jest otwarcie przestrzeni dla szkół prywatnych, powstawanie wielu nowych wyższych uczelni (wliczając w to również prywatne), które – w większej lub mniejszej mierze – stanowią konkurencję dla istniejących już tradycyjnych uczelni i placówek uniwersyteckich.

W celu uatrakcyjnienia studiów, poszerzenia możliwości wyboru wprowadzono nowe formy wyższych studiów, których dotychczas w systemie kształcenia trójletniego nie było. Mowa tu o nowej formie trzyletnich studiów bakalarskich (licencjackich). Taki typ studiów jest nowy przede wszystkim w kontekście czeskich wydziałów filozoficznych, które tradycyjnie kształcą – również filologów – na studiach pięcioletnich, magisterskich, i – co jest ważne – dotychczas tylko i wyłącznie dwukierunkowych.

Przyjęcie modelu studiów licencjackich jest reakcją przede wszystkim na zmiany o charakterze ekonomicznym i zmiany na rynku pracy. Studia te są również odpowiedzią na konkretne potrzeby polskich i cze-

skich przedstawicieli sfery ekonomicznej, zadeklarowane na – zorganizowanych wiosną tego roku – spotkaniach roboczych na poziomie ministerialnym. Stwierdzono tam, iż coraz bardziej wzrasta zapotrzebowanie na specjalistów orientujących się w problematyce biznesu, bankowości lub ruchu turystycznego, doskonale władających obcym – polskim językiem. Przygotowaniu takich fachowców – ze względu na ich przeznaczenie – powinny służyć inne programy studiów, gdyż tradycyjne studia magisterskie kształcą przede wszystkim pedagogów i tłumaczy.

Odpowiedzią na deklarowane zapotrzebowanie było szczegółowe opracowanie zupełnie nowego, pragmatycznie zorientowanego programu studiów i złożenie wniosku o jego akredytację. Trzyletnie studia licencjackie zorientowane są na praktykę gospodarczą i ruch turystyczny, prowadzi się w ich ramach intensywną naukę języków obcych (niemiecki i angielski) i od roku 2001 są realizowane równolegle do istniejących studiów klasycznych, magisterskich.

Z przeprowadzonego rekonesansu możemy wnioskować niezwykle zainteresowanie taką formą studiów, i to nie tylko w kręgu „świeżych” absolwentów szkół średnich, ale również w środowisku osób już zatrudnionych, mających praktykę zawodową. Zainteresowanie taką formą studiów spowodowane jest jego praktycznym, pragmatycznym charakterem i jego powiązaniem z praktyką. Ewentualni kandydaci spodziewają się większych szans na zatrudnienie, gdyż oczekują, że oprócz wykształcenia filologicznego zdobędą również wystarczającą wiedzę fachową.

Strona finansowa projektu zostanie rozwiązana w ramach dotacji grantowej. Wniosek o przyznanie grantu – złożony w ministerstwie szkolnictwa – przewiduje wytworzenie kompletnej bazy materialnej – przede wszystkim gabinetu multimedialnego (sali komputerowej) wyposażonego w najnowszy sprzęt, umożliwiający studentom korzystanie z nowoczesnych metod nauczania.

Należy podkreślić, że w kontekście czeskiej polonistyki chodzi o progresywne i nowe podejście, gdyż dotychczas przez prawie 50 lat kształcono wyłącznie w systemie pełnym – pięcioletnim magisterskim. Zrezygnowaliśmy na razie z możliwości restrukturyzacji studiów magisterskich, czyli z wprowadzenia dwustopniowych studiów, systemu często stosowanego na uczelniach zachodnich. Jesteśmy przekonani, że ze względu na długą tradycję klasycznych studiów polonistycznych w Czechach polonistyka jest „dostarczycielem” tłumaczy i nauczycieli dla polskich szkół na terenie Czech, dlatego model ten ma nadal rację bytu.

2. Kogo więc i jak będą kształcić licencjackie studia na polonistycę? Zasadniczo zmienia się profil absolwenta i treść studiów. Najważniejszą zmianą w porównaniu ze studiami klasycznej polonistyki jest to, że stu-

dia licencjackie są **jednokierunkowe**, co jest absolutnym *novum* w polonistyce czeskiej. W praktyce oznacza to, że program przewiduje znaczny wzrost liczby zajęć językowych, skierowanych w stronę języka mówionego i komunikacji specjalistycznej.

Szczegółowy program obejmuje tradycyjne dyscypliny językowe (fonetykę, gramatykę opisową, stylistykę itd.) w zakresie 6 godzin tygodniowo. Oprócz tego wprowadzono przedmiot „język specjalistyczny”, na którym studenci zapoznają się ze stylami funkcjonalnymi w języku polskim i czeskim, z terminologią specjalistyczną wybranych dyscyplin, wzorcowymi formami korespondencji handlowej (obowiązujące normy polskie i czeskie). Ze względu na przyszłe zatrudnienie absolwentów akcentowano głównie wszystkie formy komunikacji pisemnej, w tym redagowanie listów użytkowych. W tym celu wprowadzono również zajęcia z języka czeskiego (niezbędne z naszego punktu widzenia dla absolwentów polskich szkół średnich). Znany jest bowiem fakt, że nauka języka czeskiego w szkołach średnich ograniczona jest do nauki literatury, natomiast zajęć czysto językowych planuje się znacznie mniej.

Specyficzną częścią zajęć językowych jest tłumaczenie tekstów fachowych. Studenci zapoznają się wtedy z różnymi technikami i specyfiką tłumaczenia tekstów specjalistycznych, łącznie z tłumaczeniem symulacyjnym.

Nauczanie języków specjalistycznych związane jest z miejscem i znaczeniem języka specjalistycznego w szkołach. Według Pieńkosa niebawem rozwój techniki i nauki narzuca konieczność zapewnienia odpowiednich warunków nauczania – w ramach nauki języków obcych – również języków specjalistycznych w szkołach uniwersyteckich, ekonomicznych i handlowych. Nauczanie języków obcych powinno bezwzględnie obejmować sferę języków specjalistycznych (odpowiednich do profilu szkoły), z uwzględnieniem podstawowych umiejętności w zakresie przekładu, a nie ograniczać się wyłącznie do poznawania języka ogólnego.

Nauczanie języków obcych specjalistycznych niemożliwe jest bez odpowiedniego kształcenia kadry pedagogicznej. Takie nauczanie od dawna stanowiło domenę nauczycieli języków obcych. Idealnym rozwiązaniem w dydaktyce języków specjalistycznych byłoby zdaniem Pieńkosa posiadanie przez nauczyciela podwójnego wykształcenia: językowego oraz znajomości określonej dziedziny.

Cel wymienionych zajęć determinowany jest przez potrzeby potencjalnych adresatów. Ogólnie można – za Pieńkosem – stwierdzić, że celem jest doprowadzenie uczącego się do funkcjonalnego poziomu znajomości terminologii specjalistycznej, a jednocześnie zapewnienie mu wystarczającej znajomości pojęć, niezbędnych do rozumienia obcego ję-

zyka specjalistycznego, nieznanym w jego ojczystym języku specjalistycznym.

Oprócz zajęć z języka polskiego student wybiera obowiązkowo język niemiecki lub angielski oraz fakultatywnie rosyjski i ukraiński.

Stosunkowo duża liczba zajęć językowych (10 godzin tygodniowo) koresponduje z liczbą zajęć z wybranych dziedzin nauki; w ofercie znajdują się takie dyscypliny, jak: podstawy prawa, mikro- i makroekonomia, księgowość, ruch turystyczny, Unia Europejska, handel europejski, informatyka, marketing, finanse, bankowość, kierowanie personelem. Wymienione dyscypliny będą prowadzić fachowcy – pracownicy Katedry Ekonomii w języku czeskim, natomiast na zajęciach językowych naucza się studentów polskiej terminologii i pracować będą paralelnie z polskimi i czeskimi tekstami.

Idealnym wyjściem byłoby uzyskanie stałego lub eksternistycznego etatu dla specjalisty z Polski, który prowadziłby podstawowe wykłady z ekonomii, prawa handlowego lub innych dyscyplin w języku polskim. Niestety, sytuacja finansowa naszego uniwersytetu na razie nie sprzyja takiemu rozwiązaniu.

Bardzo ważnym momentem jest powiązanie bazy teoretycznej z praktyką zawodową. W tym celu – we współpracy z Konsulatem Generalnym RP w Ostrawie – nawiązano kontakt z działającymi na terenie Czech polskimi przedsiębiorstwami handlowymi, które wstępnie na piśmie wyraziły zgodę na odbycie przez studentów praktyki zawodowej w ich firmach. Praktyka ta przewidziana jest na drugim i trzecim roku studiów w zakresie łącznie trzech miesięcy. Zakładamy, że praktyka studencka pozwoli sprawdzić efektywność teoretycznego przygotowania naszych studentów i będzie pewnym typem kontroli wszystkich biorących udział w takim typie kształcenia.

3. Nowy typ i program studiów wymagają nowych podręczników do nauki języka. Cenną pomocą są dla nas nieliczne podręczniki typu *Język biznesu, Polska korespondencja handlowa* itd. Chciałabym wspomnieć również o cyklu filmów szkoleniowych z serii Wideoteka Menedżera nagrodzonym przez Polską Akademię Nauk. Cykl ten obejmuje 16 pozycji, w tym między innymi: *Telemarketing, Obsługa klientów przez telefon, Autoprezentacja, Marketing, Psychologia obsługi klientów, Techniki negocjacji, Sekretariat menedżera, Savoir-vivre w biznesie*.

Największy brak odczuwany jest jednak w dziedzinie leksykografii specjalistycznej. Wiadomo, że dwujęzycznych słowników specjalistycznych jest niewiele. Co więcej, bardzo mało mamy dobrze opracowanych aplikatywnych słowników terminologicznych jednojęzycznych, co utrudnia komunikację międzynarodową.

4. Otwarcie studiów licencjackich zaplanowano na rok 2001. W ostatnich dwu latach obserwujemy większe zainteresowanie polonistyką magisterską, liczba obecnych studentów podwoiła, a nawet potroiła się w porównaniu do lat minionych. Jaki będzie los nowych studiów licencjackich, którą z dwu proponowanych wersji studiów polonistycznych będą preferować studenci, która okaże się dla nich bardziej atrakcyjna – pokaże najbliższa przyszłość.